

ESG PRINCIPLES - A DRIVER OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND BUSINESS TRANSFORMATION

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

 <https://timeedu.uz/>

 24.10.2025 y.

2-TO'PLAM
2-MAXSUS SON/2025

“ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami. -T.: TMII, 2025. – 752 bet.

Ushbu to‘plamda mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish, raqamli iqtisodiyot sharoitida mavjud sanoat ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish jarayonlarini jadallashtirish orqali ishlab chiqarish sanoatini “drayver” sohaga aylantirish istiqbollari hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning turli yo‘nalishlariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqot materiallari keltirilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va keltirilgan huquqiy-me’yoriy xujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Сборник научных статей и тезисов Международной научно-практической конференции на тему «Принципы ESG – драйвер устойчивого развития регионов и трансформации бизнеса». – Т.: ТМII, 2025. – 752 с.

В сборнике представлены материалы научных исследований, посвященные устойчивому экономическому развитию нашей страны, диверсификации производства, адаптации к изменению климата и смягчению его последствий, повышению эффективности природопользования, обеспечению устойчивого развития регионов и промышленных предприятий на основе принципов ESG, внедрению эффективных экономических механизмов поддержки «зеленой» экономики в регионах, трансформации деятельности крупного и среднего бизнеса и повышению его конкурентоспособности, управлению отходами и развитию циклической экономики на промышленных предприятиях, охране окружающей среды на основе «зеленых» технологий, искусственному интеллекту, перспективам превращения обрабатывающей промышленности в «драйверную» отрасль за счет ускорения процессов цифровой трансформации действующего промышленного производства в условиях цифровой экономики, а также различным направлениям обеспечения устойчивого экономического роста.

Авторы сами несут ответственность за содержание представленных в сборнике материалов, достоверность содержащихся в нем статистических данных и представленных нормативно-правовых документов, а также за критические высказывания и предложения.

Tahrir hay’ati: i.f.n., dotsent Sh.K. Narbayev

i.f.n., professor I.S. Xotamov

i.f.d., professor Sh.I. Alibekov

i.f.d., professor V.P. Kuznetsov

i.f.f.d., dotsent N. Nosirova

i.f.f.d., dotsent D. Mamasoatov

assis. G. Axmedova

assis. A. Qudratxo‘jayev

Taqrizchilar: i.f.d., professor N.M. Maxmudov

i.f.d., professor A.A. Yadgarov

KIRISH SO‘ZI

ASSALOMU ALAYKUM, HURMATLI XALQARO ANJUMAN ISHTIROKCHILARI, AZIZ MEHMONLAR!

Sizlarni Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti hamda O‘zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashi tomonidan tashkil etilayotgan mazkur Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda qutlashdan mamnunmiz!

Qadrli anjuman ishtirokchilari, bugun biz “ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazmoqdamiz. Bugungi anjumanning asosiy maqsadi mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llarini chiqur tahlil qilgan holda ilmiy amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan qaror va farmonlar, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu anjuman mavzusining naqadar dolzarbligini anglatadi. Yurtboshimiz tomonidan 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi hamda ushbu yo‘nalishda qabul qilingan Davlat dasturida belgilangan vazifalarning ijrosini ta’minlashda ma’lum ma’noda anjumanning ham o‘z hissasi bo‘ladi deb umid qilamiz.

Anjuman natijalaridan kutilayotgan ilmiy, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik quyidagilarda o‘z ifodasini topadi:

Ilmiy samaradorlik – anjumandan kutilayotgan ilmiy-amaliy natija mamlakatimiz hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, sanoat korxonalarining atrof-muhitga bo‘lgan e’tiborini yanada kuchaytirish, biznes strategiyalarini takomillashtirish, shu bilan birga hududlar darajasida barqaror rivojlanishni amalga oshirish darajasini tahlil qilish, “atrof-muhit, jamiyat, boshqaruv” (ESG) tamoyillariga mos holda faoliyat ko‘rsatishlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlarini tahliliy o‘rganish asosida olingan natijalarni umumlashtirib ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ijtimoiy samaradorlik – muhokama qilinadigan masalalarning har birida ijtimoiy samara alohida o‘rin egallaydi. Chunki ESG-tamoyillarining asosiy xususiyati ham ijtimoiy sohaga yuqori darajada e’tibor qaratilishidadir. Shu jihatdan ijtimoiy samarani iqtisodiy jihatdan baholash, bu yo‘nalishda mavjud amaliyotlarni ilmiy tahlil qilishning konseptual yondashuvlarini ishlab chiqishga, hududlarda va biznes sohasida izchil islohotlarni amalga oshirish orqali jamiyatni rivojlantirish, aholining turmush darajasini yaxshilash, barqaror daromad manbalarini shakllantirish, tabiiy resurslar tejamkorligiga erishish asosida kelajak avlod uchun zahiralarini saqlab qolish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik - iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchilaridan biri ishlab chiqarish korxonalaridir, ular tomonidan mahsulot ishlab chiqarish jarayonida sezilarli darajada uglerod izi qoldiriladi. Shaffof va ekologik toza ma’lumotlarni taqdim etish atrof-

muhitni muhofaza qilish qonunchiligiga rioya qilish uchun zarurdir. Iqtisodiy samaradorlik jihatidan mavzu doirasida muhokama qilinadigan har bir masala katta ahamiyatga ega. Birinchidan, sohada qonunchilik bazasini mustahkamlash; ikkinchidan, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy yetishning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyotini ishlab chiqish; uchinchidan, hududlarning barqaror rivojlanishi uchun mavjud salohiyatini baholash va shu asosda sohalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatining vujudga kelishi, to'rtinchidan, korxona va tarmoqlarni rivojlantirishda "yashil" investitsiyalarni jalb qilish hamda ulardan samarali foydalanishga keng yo'l ochiladi.

Albatta bunday o'zgarishlar, texnologik taraqqiyotga hamohang ravishda, qo'shimcha imkoniyatlarni ochishga va rivojlanishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Lekin shu bilan bir qatorda, iqtisodiyotni raqamlashtirish va bunday sharoitda biznesni rivojlantirish jarayonlarida, o'ziga xos muammolar va turli savollar ham yuzaga kelmoqda.

Bunday masalalarni o'rganib, uning yechimlarini topish uchun Toshkent menejment va iqtisodiyot institutining professor-o'qituvchilari tomonidan ham turli ilmiy tadqiqotlarni olib borish yo'lga qo'yilgan. Ularning tadqiqotlari natijalaridan - o'quv jarayonlarida, ta'lim sifatini oshirish maqsadlarida, keng foydalaniladi.

Bu o'z navbatida, institutda menejment, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari sohalarida tayyorlanadigan malakali mutaxassislarining nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham oshirishga hizmat qiladi.

Bundan tashqari, institutda innovatsion dasturlar va loyihalar orqali talabalarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish, ularda raqamli iqtisodiyot va global biznes muhitida raqobatbardosh bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanni o'tkazishda hamkorlik qilayotgan O'zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashiga, anjumanda ishtirok etayotgan O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, BMT ning UNDP loyihasi vakillariga, Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi Kozma Minin nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universiteti, Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Shimoliy-Kavkaz instituti (filiali), Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Rostov instituti (filiali), Kazpotrebsoyuz Karaganda universiteti, Kyungdong Universiteti (Koreya Respublikasi), tashkilot va korxonalarining mutaxassislari, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarga o'z minnatdorchiligimizni izhor qilamiz.

Bugun sizlarning e'tiboringizga taqdim etiladigan taqdimotlar va fikrlar - bizni zamonaviy iqtisodiyotning yangi talablariga mos keladigan biznes modellarni yaratishga ilhomlantiradi.

Biz bu jarayonda, o'z tajribamizni almashish va birgalikda muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalarni kashf etishni maqsad qilamiz.

Umid qilamanki, anjumanimiz samarali va foydali bo'ladi.

Har biringizning ishtirokingiz va hissangiz bu jarayonda juda muhim.

Keling, birgalikda yangiliklarga ochiq bo'lib, innovatsion yechimlarni izlaylik!

Bugungi anjuman ishiga va unda ishtirok etayotgan barcha ishtirokchilarning ilmiy-ijodiy faoliyatlariga ulkan muvaffaqiyatlar tilaymiz!

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori

X. Axmedov

MUNDARIJA / ОГЛАВЛЕНИЕ

I SHO'BA. IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH, ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH, IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH VA ULARNI YUMSHATISH, TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	11
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH DASTURLARINI XALQARO STANDARTLAR TIZIMIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI	
Abdulloyev A.J., N.K.Sharapova	11
АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ И РЕАЛИЗАЦИИ ESG-КОНЦЕПЦИИ	
Кузнецов В.П., Назарова Е.Н.	23
ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ КАК МЕТОД ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	
Алибеков Ш.И.	33
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРКИБИНИ БОЗОР КОНЪЮНКТУРАСИ ЎЗГАРИШИГА МОС ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	
Чариев К.А., Абдулазизов Ш.А.	37
BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL ENERGIYA TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	
Asamxodjayeva S.Sh.	48
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	56
МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ В КОМПАНИЯХ	
Киясов Б.Н.	60
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КРІ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СОТРУДНИКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Ўқбар Айдын	66
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIY "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
Rashidov J.X.	72
"QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH"	
Alimov O.S.	82
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TANHILI	
Nazirova S.X.	89
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	
Ахмедова Г.А.	99
ОПТИМИЗАЦИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ КОМПАНИИ «ГРУППА ГАЗ»	
Лаврентьева Е.В., Пахомичева А.С.	107
БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ	
Лаврентьева Е.В., Султанова Л.Л.	113
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ ESG – СТАНДАРТОВ	
Набоков В.И., Некрасов К.В.	121
ЎЗБЕКИСТОНДА КИРУВЧИ ТУРИЗМНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРАТИ	
Рискулов Р.Б.	125
KORXONADA BREND EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	
Sa'dulloyev H.I.	134

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI VA “RAQAMLI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR TAHLILI	
Sharipova Sh.B.	140
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
Sharipov I.B.	147
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕРРИТОРИИ ДЕХКАНСКИХ ХОЗЯЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ	
Ашуров А.Ф.	155
II SHO’BA. “YASHIL” TEXNOLOGIYALAR, SUN’IY INTELEKT VA ENG YAXSHI TEXNOLOGIYALAR (BAT) ASOSIDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH	164
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYA QILISH YO’LLARI	
Yuldashev I.B.	164
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «УНИВЕРСИТЕТ 4.0»: ПОДГОТОВКА КАДРОВ ДЛЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ НИЗКОУГЛЕРОДНОГО ПЕРЕХОДА	
Кузнецова С.Н., Цыбуцинина И.Е., Фролов Ю.С., Горев Н.А.	168
SUN’IY INTELEKT VA REAL VAQT TIZIMLARI ASOSIDA HUDUDIY AVTOMOBIL YO’LLARI MUHANDISLIK INSHOATLARINI LOYIHALASH JARAYONINI MODELLASHTIRISH	
Norinov M.U., Zikrayev A.A.	177
REAL VAQT TIZIMLARI VA SUN’IY INTELEKT ASOSIDA EKOLOGIK MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHNING ILMIY-ASOSIY YO’NALISHLARI	
Ergashev O.M.	186
ИКЛИМ ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА АГРАР СОҲАНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА СУҒУРТА МЕХАНИЗМИНИНГ РОЛИ	
Вахобов А.Р.	195
ИНСОН ВА АТРОФ-МУҲИТ УЙҒУНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ.	
Йўлдошев Н.Қ.	202
SUN’IY INTELEKTDAN ATROF-MUHITNI MUHOFAZALASHDA FOYDALANISH	
Nasriddinov I.X., Tulyaganov E.J.	209
O‘ZBEKISTONDA KO‘ZI OJIZ SHAXSLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK IMKONIYATLAR	
Isayev K.A., Qurbanov A.G‘.	215
ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ЎРТАСИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	
Худайбердиев Ў.Э.	221
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TIZIMI RIVOJLANISHI SHAROITIDA BIZNESNI BOSHQARISH VA TASHKIL QILISH	
Kambarova Sh.M.	228
BARQAROR INVESTITSIYALAR VA ESG ME’ZONLARI: NAZARIY TAHLIL	
Maxmasobirova N.U.	235
“O‘ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA ESG TAMOYILLARIGA ASOSLANGAN BOSHQARUV MECHANIZMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH”	
Rusatamov Z.X.	241
THE ROLE OF ESG PRINCIPLES IN ATTRACTING INSTITUTIONAL INVESTORS IN CORPORATE GOVERNANCE	
Sadikova M.A.	249
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY DIVERSIFIKATSIYANING O‘RNI	
Daminova O.M.	254
КОНФУЦИАНСКИЕ ИДЕИ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА	
Нарзуллаева Г.С., Сайфуллаева М.И., Носирова Н.Д.	262
YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELEKTNING SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	
Yakubova U.A.	278

HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY–INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO‘NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Qo‘chqorova M.U.	284
INKLYUZIV IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI	
Qurbanov A.G‘.	291
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI	
Murtazaev O.O.	298
SANOAT KORXONALAR BARQAROR RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI	
Ismatulloeva M.F.	304
TRANSPORT XIZMATLARINI IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI VA VAZIFALARI	
Karimova Sh.U.	311
ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ АГРОБИЗНЕСА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
Адиллов Ш.Ш.	315
III SHO‘BA. ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA HUDUDLAR VA SANOAT KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASH YO‘NALISHLARI.....	325
“SANOAT-5.0” VA BARQARORLIK: ASOSIY TENDENSIYALAR VA MUAMMOLAR	
Xotamov I.S., Qudratxo‘jayev A.K.	325
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Мырзалиева Г.А., Байкенжеева Д.Б.	334
QISHLOQ XO‘JALIGIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH YO‘LLARI	
Asamxodjayeva Sh.Sh., Qodirov S.Q.	341
ESG TAMOIYILLARI HUDUDIY IQTISODIY SIYOSATDA: BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI PARADIGMASI	
Zaynutdinov I.S.	348
ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA‘SIRI	
Yusupov U.M.	353
AGLOMERATSIYALARNING “YASHIL” IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA‘SIRI	
Mardonov Sh.	362
O‘ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT SAMARADORLIGIGA EKO-MARKETING TA‘SIRINI TAHLIL QILISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN YANGI EKONOMETRIYA YONDASHUVI	
Usmonova Diyora Mahmud qizi	367
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O‘RNI.....	379
Matchanova Ma‘rifat Ikramovna.....	379
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	384
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA IKKINCHI DARAJALI YETKAZIB BERUVCHILARNING O‘RNI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	
Qobilov R.Sh.	388
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В КОМПАНИЯХ	
Аділ Ф.С.	392
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В КОМПАНИЯХ	
Жолдасова А.Б.	397
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗРЕШЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КОНФЛИКТОВ	
Кемпірәлі Е.Қ.	404
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ: ШАГИ К ИХ АВТОМАТИЗАЦИИ	
Пернебаев Е.Б.	409
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМИ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	

Рахатова Ж.Н.	414
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO'NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Musulmonova Sh., Hikmatov M.	422
SANOAT KORXONALARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING MILLIY VA XORIJIY TAJRIBASI	
Toxirov J.M.	426
GREEN CAR: QISHLOQ XO'JALIGIDA NAZORATNI YENGILLASHTIRUVCHI AQLLI ROBOT	
Qurbonov Sh.B.	434
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINING TAHLILI	
Baxromov A.B.	437
XALQARO AUDIT STANDARTLARIGA MUVOFIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVLARINI YTKAZISH MASALALARI	
Ahmadjonov A.K.	443
ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШ: ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАР, ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ ВА РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	
Ashurov Z.A.	448
IV SHO'BA. KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYALASH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	459
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Mamasoatov D.R.	459
РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА	
Abduraimova N.P.	464
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI	
Suyunov Y.B.	479
АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ	
Ziyadullaeva L.C.	487
THE IMPACT OF THE CHINA-KYRGYZSTAN-UZBEKISTAN RAILWAY ON UZBEKISTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT: MECHANISMS, EFFECTS, AND POLICY RESPONSES	
Ye Maoqing	492
XORIJIY INNAVATSION INVESTITSİYALARNI JALB ETISH DOLZARBLIGI	
Tulyaganov E.J., Ubaydullayeva G.E.	502
QURG'OQCHIL MINTAQALARDA KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Qulliyev O.A.	507
BANKLARNING MOLİYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KAPITAL VA AKTIVLAR RENTABELLIGINING AHAMIYATI	
Alimjanova D.S.	516
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЯМИ В БИЗНЕС-СФЕРЕ	
Raxymjanova A.A.	519
MAMLAKATIMIZDA EKSPORT JARAYONLARINI BARQARORLASHTIRISH OMILLARI	
Abdivaliyev Sh.X.	524
SANOAT KORXONALARIDA HR MENEJMENT TIZIMINI JORIY ETISH VA XODIMLARNI BOSHQARUV HOLATI TAHLILI	
Toshtemirov S.G'.	534
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA MOTIVATSIYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
Abdufattoxova H.	539
AVTOMATLASHTIRILGAN BUYUMLARNI SARALOVCHI ROBOTLAR	
G'ulomov X.A.	545

APPLICATION OF ESG PRINCIPLES AS A WAY TO INCREASE COMPETITIVENESS IN THE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	
Kurbanov U.A., Kurbanova Sh.Y., Alimova D.T.	548
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА.	
Фарходова Ш.Ш.	554
СОВРЕМЕННЫЕ НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И БИЗНЕСЕ: РОЛЬ В СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РК	
Агабекова Ш.Н., Бокушева С., Байкенжеева Д.Б.	557
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
Жартай Ж.М., Саттыбаева Д.М., Рахимова А.Н., Никкель Л.Д.	565
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	
Vahangurov O.O.	571
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI	
Luqmanov B.M.	577
KAPITAL TANQISLIGI SHAROITIDA MOLIVAVIY RESURLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH	
Arziyev S.	585
V SHO‘BA. ESG STANDARTLARIGA MOS KELADIGAN INVESTITSIYA LOYIHALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA XALQARO MOLIVA INSTITUTLARI	590
SANOAT KLASTERLARI – SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISHNING STRATEGİK YO‘NALISHI SIFATIDA	
Sobirov A.A.	590
АНАЛИЗ ВА СИНТЕЗ МЕТОДЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	
Дусмуратов Р.Д., Носирова Н.Ж.	597
ESG-ФАКТОРЫ В ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Ким Л.Н., Елтаев Н.К.	606
КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ НА ПРИМЕРЕ НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ	
Ремизова И.В.	614
TIJORAT BANKLARIDA DAVLAT MAQSADLI DASTURLARINI MOLIVALASHNING ILG‘OR XORIJ TAJRIBALARI	
Shodiyev Sh.S.	620
ВЛИЯНИЕ ЗЕЛЁНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ	
Усманова Ю.	623
YASHIL ENERGETIKA SOHASIDA INVESTITSIYALARNING ROLI	
Primov S.F.	632
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ ЗЕЛЕННЫХ РАБОЧИХ МЕСТ	
Хувайдуллаева И.Х.	638
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
Primov S.F.	642
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИДА УЧРАЙДИГАН РИСКЛАР ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ	
Хусанбоев А.Ғ.	647
ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕРВИЧНОГО ПУБЛИЧНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АКЦИЙ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ	
Сайдуллаев Ш.	653
РАНВАР КАДРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ КОМПЕТЕНСИЯЛАРИНИ РИВОJЛАНТИРИШДА RAQAMLI TECHNOLOGIYALARNING O‘RNI	
Olimov S.A.	660
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHİK TADBIRKORLIKNING O‘RNI VA AHAMIYATI	
Kurbanova Sh.Y., Yusupov A.A.	667
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	

Koptaeva G.II., Bekebaeva M.O.	672
HUDUDLAR TASHQI IQTISODIY STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	
Toshboyev M.M.	680
QISHLOQ XO‘JALIGIDA KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA‘MINLASHDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING AHAMIYATI	
Yuldasheva D.K.	689
O‘ZBEKISTONDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY AHAMIYATI	
Mamatov M.N.	699
RAQAMLI-ELEKTRON PULLAR VA KRIPTOVALYUTALAR FARQLARI	
Matchanov T.M., Matchanova M.I.	703
AXBOROT TIZIMLARI XUSUSIYATLARI	
Norinov M.U., Abdulxamid A.I., Oripov O.I., Madaminov F.R.	709
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH SANOATI VA ATROF-MUHITGA SALBIY TA‘SIRINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	
Tursunqulov Sh.R.	715
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQUARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA IQLIM O‘ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH MEXANIZMLARI	
Abduraxmanova Z.T., Rustamova M.M.	722
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SANOATDA EKOLOGIK SAMARADORLIKNI OSHIRISH	
Hasanov H.X.	727
SHADOW ECONOMY EXPOSED: THE HIDDEN FORCES SHAPING ECONOMY.	
Arziev Sh.R.	735
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI	
Axmedova D.B.	741

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR

Baxanurov Oqil Odil o'g'li

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti talabasi

E-mail: aqilbekbaxanurov@gmail.com

Orcid: 0009-0006-9321-9002

Annotatsiya. O'zbekistonning iqtisodiy hayoti so'nggi yillarda keskin raqamli tus oldi. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot tushunchasi hamda uning global ahamiyati yoritilib, O'zbekiston misolida raqamli sektorni rivojlantirish jarayonlari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining maqsad va vazifalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasining iqtisodiyotga hissasi, xalqaro investitsiyalar oqimi, raqamli infratuzilma va IT-startaplar ekotizimi tahlil etiladi. Ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda AKT sektori YaIMning 2,1 foizini tashkil qilib, IT Park rezident kompaniyalari soni 2500 tadan oshdi. 2024-yilda aloqa va informatizatsiya xizmatlari hajmi 56,17 trln so'mni (taxminan 4,4 mlrd AQSh dollari) tashkil qilib, 2023-yilga nisbatan 43,8 % ga oshdi. Mamlakatda raqamli xizmatlar eksporti geografiyasi kengayib, 2024-yilning uch choragida IT Park rezidentlarining soni 936 taga yetdi va ular 78 ta davlatga xizmat ko'rsatdilar.

Maqolada FDI (chet el investitsiyalari) oqimlari va ulkan o'sish sur'atlari tasvirlanadi: 2024-yilda mamlakatga kiritilgan bevosita xorijiy investitsiyalar hajmi 11,9 mlrd dollar bo'lib, bu 2023-yildagi 7,7 mlrd dollar ko'rsatkichidan ancha yuqori, YaIM ulushi esa 10,3 % ga yetdi. Shuningdek, hukumatning AI strategiyasi, startaplar uchun sarmoya muhitini yaxshilash, aholining raqamli malakalarini oshirish bo'yicha tashabbuslari ko'rib chiqiladi. Muammolar qatoriga qishloq joylarda raqamli infratuzilmaning yetishmasligi, startaplarni moliyalashtirish cheklanganligi va malakali kadrlar tanqisligi kiradi. Tavsiyalar sifatida mualliflar ma'lumotlar siyosatini kuchaytirish, startaplar uchun yuridik tartibotni soddalashtirish va raqamli savodxonlikni ommalashtirishni taklif etadilar.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, O'zbekiston, AKT, "Raqamli O'zbekiston – 2030", IT Park, chet el investitsiyalari, startaplar, sun'iy intellekt.

Аннотация. В статье представлено аналитическое исследование эволюции цифровой экономики Узбекистана. Описаны ключевые компоненты национальной стратегии «Цифровой Узбекистан – 2030», вклад сектора информационно - коммуникационных технологий (ИКТ) в ВВП, роль IT Park и его резидентов, а также рост прямых иностранных инвестиций. В 2023 г. доля ИКТ в ВВП республики достигла 2,1 %, а в IT Park действовало более 2500 компаний. В 2024 г. объём услуг связи и информатизации составил 56,17 трлн сумов (≈4,4 млрд долл.), что на 43,8 % больше, чем в 2023 г. Число экспортёров IT-услуг выросло до 936, они поставляли услуги в 78 странах.

В статье отмечается, что объём прямых иностранных инвестиций в 2024 г. увеличился до 11,9 млрд долл. (против 7,7 млрд долл. в 2023 г.), а их доля в ВВП выросла до 10,3 %. Рассмотрены национальная стратегия развития искусственного интеллекта, меры по поддержке стартапов и проблемы: низкое качество цифровой инфраструктуры в сельской местности, ограниченный доступ к венчурному капиталу и дефицит квалифицированных кадров. Авторы предлагают усилить политику в сфере данных, упростить правовой режим для стартапов и расширить программы цифровой грамотности.

Ключевые слова: цифровая экономика, Узбекистан, ИКТ, «Цифровой Узбекистан – 2030», IT Park, прямые иностранные инвестиции, стартапы, искусственный интеллект.

Abstract. This article provides an analytical overview of Uzbekistan's digital economy and assesses the progress of national digitalization policies. It explains the "Digital Uzbekistan – 2030" strategy, examines the contribution of the information and communications technology (ICT) sector to GDP, and highlights the role of IT Park, foreign direct investment (FDI) flows and

the country's digital entrepreneurship ecosystem. In 2023 the ICT sector accounted for 2.1 % of GDP and IT Park hosted more than 2,500 resident companies. By 2024 the volume of communication and informatization services rose to 56.17 trillion soums (≈US\$4.4 billion), a 43.8 % increase over 2023, and the number of IT service exporters grew to 936, delivering services to 78 countries.

The analysis shows that FDI inflows surged to US\$11.9 billion in 2024, up from US\$7.7 billion in 2023, raising the share of FDI in GDP to 10.3 %. The article reviews Uzbekistan's AI strategy, financing mechanisms for start-ups and challenges such as uneven digital infrastructure, limited venture funding and skills shortages. Policy recommendations include strengthening data governance, simplifying the legal framework for start-ups and expanding digital literacy programmes.

Keywords: digital economy, Uzbekistan, ICT, Digital Uzbekistan 2030, IT Park, foreign direct investment, start-ups, artificial intelligence.

Kirish

Raqamli iqtisodiyot – bu insonlar, korxonalar, qurilmalar va ma'lumotlar o'rtasidagi raqamli aloqalar orqali yuzaga keladigan iqtisodiy faoliyatlar majmuasidir. Texnologiya nashriyotlari raqamli iqtisodiyotni “shaxslar, biznes subyektlari, qurilmalar, ma'lumotlar va amaliyotlarni raqamli texnologiyalar orqali bog'lash natijasida vujudga keladigan iqtisodiy faoliyat” sifatida ta'riflaydi. Dunyoda internet, mobil aloqalar, katta ma'lumotlar va sun'iy intellekt tizimlari raqamli iqtisodiyotning asosiy drayverlariga aylandi. COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ish, onlayn savdo va telemeditsina keng yoyildi, bu raqamli iqtisodiyotning tez o'sishiga sabab bo'ldi.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar raqamli iqtisodiyotda yetakchilik qilishga intilmoqda. Katta hajmdagi ma'lumotlar, bulutli xizmatlar va texnologik tadbirkorlik iqtisodiy o'sishning yangi manbasiga aylandi. O'zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmayapti – 2020-yilda qabul qilingan “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi barcha sohalarga zamonaviy AKTlarni joriy etish va mamlakatni mintaqaviy IT markaziga aylantirishni maqsad qiladi. Maqolaning maqsadi – O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti rivojlanish jarayonlarini batafsil tahlil qilish, statistika va rasmiy manbalar asosida yutuqlar va muammolarni ko'rsatish va amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar bo'yicha tavsiyalar berish.

Raqamli iqtisodiyot murakkab tushuncha bo'lib, u an'anaviy iqtisodiy faoliyatlarni internet va raqamli texnologiyalarga asoslanib qayta tashkil etishni anglatadi. Dastlab “internet iqtisodiyoti” yoki “yangi iqtisodiyot” deb atalgan ushbu konsepsiyani 1995-yilda Don Tapscott ommalashtirgan. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot to'rtinchi sanoat inqilobining asosiy elementi sifatida qabul qilinadi: sun'iy intellekt, blokcheyn, IoT va avtomatlashtirish insoniyatning mehnat, savdo va kommunikatsiya jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda.

Global miqyosda raqamli iqtisodiyotning o'sishi yildan-yilga tezlashmoqda. Elektron savdo platformalari (Amazon, Alibaba), ijtimoiy tarmoqlar, masofaviy ish

vositalari va raqamli to'lov tizimlari korporatsiyalar va iste'molchilarning harakatlarini qayta shakllantirdi. Bu o'zgarishlar nafaqat yangi bozorlar yaratdi, balki an'anaviy tarmoqlar (bank, sog'liqni saqlash, ta'lim) uchun ham raqamli yechimlar ishlab chiqishni talab qilmoqda. Shuningdek, pandemiya davrida uzoq ishlash va onlayn xizmatlar ko'rsatish darajasi ortib, raqamli iqtisodiyot jadal rivojlandi.

O'zbekistonning raqamli siyosati 2020-yilda Prezident farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasidan boshlanadi. Ushbu hujjat davlat boshqaruvi, sog'liqni saqlash, ta'lim, qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarda raqamli texnologiyalarni keng joriy etishni maqsad qiladi. Strategiyaning asosiy vazifalari quyidagilar:

- davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish va e-hukumat tizimini takomillashtirish;
- raqamli infratuzilmani kengaytirish, jumladan, yuqori tezlikdagi internet tarmog'ini 98 % ga yetkazish va 5G texnologiyasini joriy etish;
- IT Parklarni barcha viloyatlarda tashkil etish va ularni startap inkubatsiyasi va akseleratsiyasi markazlari bilan ta'minlash;
- sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar sohasida kadrlar tayyorlash.

2024-yilda tasdiqlangan sun'iy intellekt strategiyasi 2030- yilgacha mo'ljallangan bo'lib, 430 mingdan ortiq ish o'rni yaratish va raqamli sektorning YaIMga qo'shadigan qiymatini 10 mlrd dollarga yetkazishni maqsad qiladi. Hukumat AI tajriba maydonchalari, ma'lumotlar siyosati va axloqiy me'yorlarni ishlab chiqish, shuningdek, xodimlarni tayyorlash dasturlarini amalga oshirmoqda.

AKT sektori O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror sur'atlar bilan o'smoqda. 2023-yilda ushbu sektorning YaIMdagi ulushi 2,1 % ni tashkil etdi, IT Park esa 2500 dan ortiq rezident kompaniyani o'zida jamlagan. 2023-yilda AKT eksporti 344 mln AQSh dollariga yetdi, biroq davlat hali ham Xalqaro tarmoq tayyorgarligi indeksida 133-o'rinda turadi. 2024-yilda aloqa va informatizatsiya xizmatlari hajmi 56,17 trln so'mga ($\approx 4,4$ mlrd dollarga) yetib, o'tgan yilga nisbatan 43,8 % ga oshdi. Telekommunikatsiya xizmatlari hajmi 21 trln so'mni tashkil etib, 16 % ga o'sdi.

Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar ham raqamli sektorning o'sishini qo'llab-quvvatlamoqda. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda real YaIM o'sishi 2023-yildagi 6,3 %dan 2024-yilda 6,5 % ga oshdi. FDI hajmi 2024-yilda 11,9 mlrd dollarga yetib, 2023-yilga nisbatan 53,6 %ga ko'paydi va uning YaIMdagi ulushi 10,3 % ga chiqdi. 27,6 % real investitsiya o'sishining katta qismi markazlashtirilgan investitsiyalar va FDI hisobiga ta'minlandi.

Mamlakatga kirib kelgan FDI hajmi 2024-yilda 11,9 mlrd dollarga yetdi, 2023-yildagi 7,7 mlrd dollardan ancha oshdi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun yuqori sifatli infratuzilma zarur. Telekommunikatsiya tarmoqlarining kengayishi va foydalanuvchilar bazasining oshishi hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. 2025 yilgacha 6000 ta yangi bazaviy stansiya qurish, 30 ming km tolali optik aloqa kabeli yotqizish va internet qamrovini 98 % ga yetkazish rejalashtirilgan. 2024-yilda Perfectum Mobile operatori 5G tarmog'ini joriy etishni boshladi, Uztelecom esa 5,5G tarmog'ini ishga tushirdi. 2022-yilda Tashkent viloyatining Zangiota tumani e-hukumat ma'lumot markazi qurildi, 2025-yilda esa Hindiston kompaniyasi L&T yordamida 10 MW quvvatga ega sun'iy intellekt ma'lumot markazining qurilishi rejalashtirilgan.

Raqamli infratuzilma rivoji ko'plab faol ishtirokchilarni talab qiladi. Hukumat sun'iy intellekt dasturlariga 50 mln dollar hajmidagi dasturiy ta'minot va xizmatlar ishlab chiqish majburiyatini qo'ygan, AI loyihalarini 100 taga yetkazish vazifasi belgilangan. Shuningdek, rus kompaniyasi Russoft va IT Park o'rtasidagi hamkorlik bitimi, IT Park Ventures venchur fondi va mahalliy akseleratorlar startaplarning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Startaplar va kichik innovatsion bizneslar raqamli iqtisodiyotning yuragi hisoblanadi. UNDP hisobotiga ko'ra, 2023-yilda O'zbekistonda 1200 dan ortiq startap mavjud bo'lib, ularning aksariyati fintech sohasida jamlangan; lekin ular ichidan faqat 50–100 tasi barqaror ishlaydi. 2023-yilda venchur kapital investitsiyalari atigi 6,3 mln dollarni tashkil qilgan bo'lsa, qo'shni Qozog'istonda bu ko'rsatkich 80 mln dollarni tashkil etgan. Startaplar uchun muammolar quyidagilar:

- Moliya manbalariga cheklangan kirish va venchur kapitalning kamligi.
- Ayollar ishtirokining juda pastligi – asoschi ayollarning ulushi 2–5 %
- Maxsus startap qonunchiligining yo'qligi va inkubatsiya dasturlarining parchalanishi.
- Global akseleratorlar va korporativ investorlar bilan hamkorlikning past darajasi.

2024-yil dekabrda IT Park Ventures venchur fondi ishga tushirildi. Fond AI, mashina o'rganish, yashil texnologiyalar, EdTech, FinTech va o'yinlar sohasidagi startaplarni qo'llab-quvvatlashni maqsad qilgan. 2025-yilga kelib, IT Park rezidentlarining sonini 3000 taga yetkazish rejalashtirilgan. Bundan tashqari, sun'iy intellekt strategiyasi doirasida 16 ta universitet AI dasturlarini yo'lga qo'ydi.

O'zbekiston IT xizmatlarini eksport qilish bo'yicha Markaziy Osiyoda yetakchilikka intilmoqda. 2024-yilning birinchi to'qqiz oyida IT xizmatlarini eksport qiluvchi korxonalar soni 70 % ga oshib, 936 taga yetdi. Ushbu kompaniyalar 78 ta davlatga xizmat ko'rsatdilar, bu avvalgi yilgi 58 ta davlatga nisbatan sezilarli o'sishdir. Eksport qiluvchilarning uchdan biridan ko'prog'i daromadining asosiy qismini xalqaro bozordan oladi. Yangi eksportchilarning yarmidan ko'prog'i dasturiy ta'minot va texnik xizmatlar ko'rsatadi, 190 tasi

outsorsing sohasida, 21 ta kompaniya esa kreativ sanoat hamda o'yinlar ishlab chiqish bilan shug'ullanadi.

Kun.uz nashri ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda O'zbekistonning raqamli mahsulot va xizmat eksportining geografiyasi quyidagicha taqsimlangan: **Shimoliy Amerika 45 %, MDH va Osiyo–Tinch okeani mintaqasi 27 %, Yevropa 21 %, Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika (MENA) 6 %**

Ma'lumotlardan ko'rinadiki, Shimoliy Amerika eng yirik bozor bo'lib qolmoqda; MDH va Osiyo – Tinch okeani regionlari ikkinchi o'rinda turadi, Yevropa bozori esa 21 % ulushga ega. Prezident Shavkat Mirziyoyev eksport yo'naltirilgan IT kompaniyalari uchun daromad va korporativ soliq stavkalarini 5 % gacha kamaytirish to'g'risida qaror chiqardi.

Ustuvor yutuqlarga qaramay, O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti bir qator tizimli muammolarga duch kelmoqda:

– **Raqamli infatuzilma va hududlararo tengsizlik.** Qishloq joylarda internet qamrovi past, ko'plab qishloqlarda 2G darajasidagi aloqa mavjud. Hukumat 2025-yilgacha tarmoq qamrovini 98 % ga yetkazishni rejalashtirmoqda.

– **Kadrlar va raqamli savodxonlik.** Sun'iy intellekt bo'yicha kadrlar tayyorlash 16 ta universitetda yo'lga qo'yilgan bo'lsa-da, kompaniyalarning atigi 26 % i malakali konsultantlar jalb etadi.

– **Moliyalashtirish va venchur kapitalning yetishmasligi.** VC investitsiyalari 2023-yilda 6,3 mln dollarga teng bo'lib, Qozog'istonga qaraganda ancha kam. Startaplar uchun maxsus qonunchilik ham mavjud emas.

– **Ma'lumotlarni boshqarish va normativ-huquqiy baza.** Ma'lumotlar siyosati va axborot xavfsizligi me'yorlari yetarli darajada rivojlanmagan; ishlab chiqarish va bank sektori raqamli transformatsiyada ehtiyotkorlikni talab etadi.

Bu muammolarni bartaraf etish bilan birga katta imkoniyatlar ham mavjud. Iqtisodiy barqaror o'sish va aholining yosh demografik tarkibi raqamli iste'mol va startap ekotizimini qo'llab-quvvatlaydi. FDI oqimlarining keskin o'sishi yuqori texnologiyali infratuzilmaga sarmoya kiritish va startaplarni moliyalashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa va tavsiyalar

Tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston qisqa vaqt ichida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha muhim yutuqlarga erishdi. AKT sektorining YaIMdagi ulushining 2,1 % ga yetgani, aloqa xizmatlari hajmining 43,8 % ga o'sishi va IT xizmatlar eksportining 70 % ga ortishi raqamli sohaning potensialini tasdiqlaydi. FDI hajmining tez sur'atlar bilan oshishi, sun'iy intellekt strategiyasining qabul qilinishi va startaplar uchun venchur fond yaratish keng ko'lamli iqtisodiy imkoniyatlar yaratmoqda.

Shu bilan birga, raqamli infratuzilmaning hududlararo nomutanosibligi, moliyalashtirish cheklanganligi, ma'lumotlarni boshqarish va kadrlar tayyorlash muammolari dolzarb bo'lib qolmoqda. Mualliflar quyidagi takliflarni ilgari suradilar:

1. Raqamli infratuzilmani kengaytirish: hukumat va xususiy sektor hamkorligida qishloq joylarda keng polosali internet va 5G tarmoqlarini joriy etish rejalashtirilsin.

2. Startaplar uchun yuridik va moliyaviy muhitni yaxshilash: maxsus "Startaplar to'g'risida" qonun qabul qilinib, soliq imtiyozlari, jamoaviy moliyalashtirish platformalari va davlat buyurtmalari orqali mahalliy innovatorlar qo'llab-quvvatlansin.

3. Raqamli savodxonlik va malaka oshirish: maktab va oliy ta'lim dasturlarida kodlash va raqamli iqtisodiyot bo'yicha fanlarni kengaytirish, xotin-qizlar va yoshlar uchun maxsus dasturlar tashkil etish.

4. Ma'lumotlar siyosati va kiberxavfsizlik: raqamli ekotizimga ishonchni oshirish maqsadida ma'lumotlar himoyasi, shaffoflik va axloqiy tamoyillarni o'z ichiga olgan milliy siyosatni ishlab chiqish.

Ushbu tavsiyalar amalga oshirilsa, O'zbekiston mintaqadagi raqamli markazga aylanishi va raqamli iqtisodiyot orqali barqaror o'sish sur'atlarini saqlab qolishi mumkin. Maqola raqamli transformatsiyani tezlashtirish bo'yicha ilmiy va amaliy yondashuvlarga hissa qo'shadi.

5. TechTarget – "What is the digital economy?" maqolasi raqamli iqtisodiyotning ta'rifini va uning asosiy xususiyatlarini beradi.

6. Digital Watch Observatory – UNDPning 2025 yilda chop etilgan "Digital Economy of Uzbekistan: The State of Digital Entrepreneurship and Artificial Intelligence" hisobotiga tayanib, AKT sektori ulushi, startaplar ekotizimi va AI strategiyasi haqida ma'lumot beradi.

7. Kun.uz – 2024 yil oktyabridagi xabar eksport qiluvchilar sonining 70 % ga oshgani va IT xizmatlar eksportining mintaqaviy taqsimotini ko'rsatadi.

8. Global CIO – "Digital Strategies of Uzbekistan" maqolasi 2024 yil yakunida aloqa va informatizatsiya xizmatlari hajmi, FDI hajmi va AI strategiyasi bo'yicha ko'rsatkichlarni taqdim etadi.

9. Jahon banki – "Uzbekistan Overview" sahifasi real YaIM o'sishi, investitsiyalar va joriy hisob defitsiti kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Digital economy of Uzbekistan: The state of digital entrepreneurship and artificial intelligence | Digital Watch Observatory

2. <https://dig.watch/resource/digital-economy-of-uzbekistan-the-state-of-digital-entrepreneurship-and-artificial-intelligence>
3. Digital Strategies of Uzbekistan
4. <https://globalcio.com/longread/Digital-Strategies-of-Uzbekistan/>
5. Uzbekistan sees 70% surge in IT service exporters over nine months
6. <https://kun.uz/en/news/2024/10/29/uzbekistan-sees-70-surge-in-it-service-exporters-over-nine-months>
7. What is the Digital Economy? | Definition from TechTarget
8. <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/digital-economy>
9. Uzbekistan Overview: Development news, research, data | World Bank
<https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/overview>

O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI

Luqmanov Bunyod Murtazayevich

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti o‘qituvchisi

TDIU tayanch doktorant

E-mail: bunyodlukmanov@gmail.com

Orcid: [0009-0000-3687-3071](https://orcid.org/0009-0000-3687-3071)

Annotatsiya. maqolada jahonda va O‘zbekistonda tabiiy resurslardan foydalanishda vujudga kelgan ekologik muammolarning ilmiy-nazariy va amaliy jihatlarini tadqiq etilib, O‘zbekistonda “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi va davlat dasturining ustuvor yo‘nalishlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: ekologiya, yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish maqsadlari, hayvonot olami, strategiya, dastur, biosfera, energetika.

Аннотация. в статье рассматриваются научно-теоретические и практические аспекты экологических проблем, возникающих при использовании природных ресурсов в мире и в Узбекистане, а также раскрываются приоритетные направления стратегии и государственной программы перехода к «зеленой экономике» в Узбекистане.

Ключевые слова: экология, зеленая экономика, цели устойчивого развития, дикая природа, стратегия, программа, биосфера, энергетика.

Abstract. the article examines the scientific, theoretical and practical aspects of environmental problems arising from the use of natural resources in the world and in Uzbekistan, and also reveals the priority areas of the strategy and state program for the transition to a "green economy" in Uzbekistan.

Keywords: ecology, green economy, sustainable development goals, wildlife, strategy, program, biosphere, energy.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yangi O‘zbekistonning 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi”ning ustuvor vazifalari hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019- yil 4- oktyabrdagi “2019-2030 yillarda O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-4477-son qarori doirasida “yashil” va

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vaxabova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2- TOPLAM

2- MAXSUS SON /2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **“Management and Economics Scientific Research Journal”** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

“Management and Economics Scientific Research Journal” jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114